

De heer EJJ Goes

Onderwerp : elektromagnetische velden
Uw kenmerk : -
Ons kenmerk : U-1194/MdV/RA/673-A3
Bijlagen : -
Datum : 14 september 2004

Geachte heer Goes,

In uw brief van 22 juli 2004 vraagt u de Gezondheidsraad om een reactie op een aantal opmerkingen en vragen over de relatie tussen blootstelling aan elektromagnetische velden en gezondheid.

De Gezondheidsraad heeft de afgelopen jaren verscheidene adviezen over dit onderwerp uitgebracht. Ik verwijs u voor de letterlijke teksten daarvan naar onze website: www.gr.nl. Daar kunt u ook informatie vinden over wat de Gezondheidsraad is en hoe hij te werk gaat. Het lijkt me goed om daarover hier het volgende te zeggen.

De Gezondheidsraad is een wetenschappelijke adviesraad. De raad licht, gevraagd en ongevraagd, regering en parlement voor over de stand der wetenschap op het gebied van de volksgezondheid. Op basis van die informatie en van andere overwegingen kunnen dan de politiek verantwoordelijken een beleid vaststellen.

De adviezen van de Gezondheidsraad worden in de meeste gevallen opgesteld door multidisciplinair samengestelde commissies van deskundigen. De commissieleden hebben zitting in de commissies op grond van hun persoonlijke deskundigheid en niet namens enige organisatie. Door middel van deze werkwijze geeft de Gezondheidsraad op zo objectief mogelijke wijze onafhankelijke wetenschappelijke adviezen.

Bij het bestuderen van de beschikbare gegevens beoordelen Gezondheidsraadcommissies de wetenschappelijke kwaliteit van de onderzoeken. De Commissie Elektromagnetische velden, die sedert 1 januari 2000 verscheidene adviezen over de invloed van blootstelling aan elektromagnetische velden en straling op de gezondheid heeft opgesteld, heeft in haar rapporten de criteria aangegeven die zij heeft gehanteerd bij het beoordelen van wetenschappelijke publicaties. Alle beschikbare literatuur passeert de revue. Bij het trekken van conclusies over mogelijke

Onderwerp : elektromagnetische velden
Ons kenmerk : U-1194/MdV/RA/673-A3
Pagina : 2
Datum : 14 september 2004

gezondheidseffecten weegt het oordeel over de wetenschappelijke kwaliteit van de gegevens uiteraard zeer zwaar.

De Gezondheidsraad negeert dus geen publicaties, maar onderwerpt ze wel aan een kritische beoordeling en gaat na hoe relevante informatie in een groter geheel past.

Met betrekking tot de mogelijke effecten van blootstelling aan radiofrequente straling (zoals toegepast bij draadloze communicatiesystemen) is de aandacht daarbij vooral gericht op publicaties over zogeheten niet-thermische effecten. De onderzoeken met voldoende wetenschappelijke kwaliteit geven een gevarieerd beeld. In de meeste worden geen effecten gevonden, in enkele wel. Voor zover er effecten gevonden worden zijn deze niet eenduidig. Verder is niet elk effect van invloed op de gezondheid van de mens. Voor de conclusies verwijst ik u naar de adviesteksten.

Een onderzoek dat hier speciale vermelding verdient, is het COFAM-onderzoek van TNO (2003). De Gezondheidsraad heeft, op verzoek van enkele bewindslieden, in een advies een oordeel gegeven over de wetenschappelijke kwaliteit van dit onderzoek en over eventuele vervolgstappen (2004/13). Het oordeel van de Commissie Elektromagnetische velden is dat opzet en uitvoering van het COFAM-onderzoek van goede kwaliteit zijn. Het is echter de vraag of de vragenlijst die is gebruikt om het welbevinden te meten, dat ook werkelijk doet. Daarom kan uit de bevindingen niet geconcludeerd worden dat blootstelling aan elektromagnetische velden van UMTS-antennes met zekerheid het welbevinden vermindert en mogelijk de gezondheid zal schaden. Om daarover een uitspraak te kunnen doen is nader onderzoek noodzakelijk.

Conclusies ten aanzien van gezondheidseffecten van blootstelling aan elektromagnetische velden kunnen niet op grond van één of enkele onderzoeken getrokken worden. Het totaal aan wetenschappelijke gegevens met een adequate kwaliteit moet daarbij betrokken worden. Volgens het meest recente advies van de Gezondheidsraad over mobiele telefoons (2002/01) is de conclusie dat er geen reden is voor ongerustheid over gezondheidseffecten ten gevolge van niet-thermische mechanismen. In 2003 (Jaarbericht Elektromagnetische velden, publicatie 2004/01) zag de Commissie Elektromagnetische Velden na een bestudering van nieuwe gegevens geen reden die conclusie te herzien. De Gezondheidsraad blijft echter de ontwikkelingen volgen en zal in een volgende publicatie ook de door u aangehaalde nieuwe gegevens beoordelen, voorzover er dan over de desbetreffende onderzoeken in de wetenschappelijke literatuur is gerapporteerd.

Onderwerp : elektromagnetische velden
Ons kenmerk : U-1194/MdV/RA/673-A3
Pagina : 3
Datum : 14 september 2004

De blootstellingslimieten die de Gezondheidsraad in 1997 heeft aanbevolen, zijn gebaseerd op thermische effecten (1997/01). Deze advieswaarden komen vrijwel overeen met de aanbevelingen van de *International Commission on Non-ionising Radiation Protection (ICNIRP)*. Beide organisaties komen tot de conclusie dat er onvoldoende wetenschappelijke basis is om limieten vast te stellen op grond van niet-thermische effecten. De aanbevelingen van de ICNIRP zijn in 1999 door de EU overgenomen in een aanbeveling voor blootstelling van de bevolking. In april 2004 heeft de EU een eveneens op de aanbevelingen van de ICNIRP gebaseerde richtlijn uitgevaardigd betreffende blootstelling van werknemers aan elektromagnetische velden.

In het milieubeleid geldt het voorzorgprincipe als een van de uitgangspunten voor maatregelen ter bescherming van de gezondheid van de mens en de kwaliteit van het milieu. Dit is ook op de terreinen van de voeding, de gezondheidszorg en de arbeidsomstandigheden steeds meer het geval. Of en in hoeverre maatregelen op voorzorg worden gebaseerd, is uiteindelijk een beslissing die bestuurlijk en politiek verantwoordelijken moeten nemen. Van wetenschappelijke adviseurs, zoals de Gezondheidsraad, mag worden verwacht dat zij niet alleen de mate van bewijskracht van de resultaten van wetenschappelijk onderzoek aangeven op basis van een kritische beoordeling van dat onderzoek, maar ook de onzekerheden die resteren in kaart brengen. Met betrekking tot de blootstelling aan elektromagnetische velden van communicatiesystemen en andere toepassingen zal de Gezondheidsraad dat blijven doen. Overigens bereidt de raad een advies voor waarin achtergronden en toepassingsmogelijkheden van het voorzorgprincipe worden besproken. Dit advies verschijnt volgens plan begin 2005.

Met vriendelijke groet,

prof. dr M de Visser
vice-voorzitter Gezondheidsraad